

Zora puca — bit će dana.

(Dopis.¹⁾)

U Puli, u ožujku 1901.

Prije svega treba da navedem slučaj, pa onda nekoliko misli u opravdanje gorenjeg naslova, koji, ako i uzet iz pjesme, prikladan je i za pravnika, gdje se radi o osvitku novog doba.

»Mestna hranilnica v Kranji« dala je seljaku iz Škatari blizu Pule zajam na hipoteku i u tu svrhu poslala je običajnu slovenski pisanu zadužnicu, da ju dužnik podpiše i dade uknjižiti na svoje nekretnine. Odvjetnik, komu je stvar bila povjerena podnio je hrvatski predlog za uknjižbu na kotarski sud u Puli. Ali ovaj je vratio predlog obrazloženjem, da »zadužnica nije pisana u jeziku običajnom na sudu u Puli (hrvatski, italijanski, njemački) i da bi zato trebalo priložiti prevod u jedan od jezika običajnih na sudu.«

Stvar je bila tim čudnija, što se do onda nije nikad prigovorilo slovenskomu jeziku na sudu u Puli, akopram je bilo i podnesaka i razprava u tom jeziku, a postajala je tim čudnija, što je navedeno povraćanje predloga bilo podpisano od sudca, koji nepozna je ni hrvatskog, ni slovenskog jezika te u obće nemože, da razlikuje medju jednim i drugim.

Odvjetnik nije smio mirovati na to, već je podnio utok na stariju vlast, t. j. na c. k. okružni sud u Rovinju, koji mu je dao posvema pravo i to iz sljedećih razloga: (Glej pripomnjo uredništva koj v uvodu!)

Čovjeku, koji ne živi od samih paragrafa i ministerialnih naredaba, nego ima i nješto čustva, kad ih uporabljuje mora doći odmah na usta iskreni: tako valja! Ja sam iskao desno i lievo, pregledavao naredbe i zakone, proučavao svakovrstne riešitbe, ali ovako osvjedočujuće, jer pravedne i naravne riešitbe

¹⁾ Ta dopis se bavi z jezikovno rešitvijo okrož. sodišča v Rovinji, ki je priobčena v le-tej številki našega lista. Ker nam je bilo besedilo rešitve že poprej došlo od velespoštovane strani, smo rešitvene razloge iz tega dopisa izpustili, da se isto ne ponavlja. Pripomniti pa tudi moramo, da dopis po našem mnenju tuintam udari čez mejo. Vendar pa nočemo kratiti našemu velespoštovanemu temperamentnemu sodruidniku »svobode govora in pisave«.

Uredništvo.

u pitanju uporabe našega jezika nisam jošte vidio. Niti se pri tom moj razum zaustavlja medju uzkim granicama Istre, on leti dalje po celom Primorju, u Kranjsku i svuda gdje boravi slovenski i hrvatski narod.

Hrvati i Slovenci obće medju sobom svaki u svojem jeziku bez tumača i bez porabe drugog jezika gledom na njihovu veliku srodnost, pa niti sudovi ne mogu činiti iznimke u tom obziru: to je temelj, na kojem se daje graditi, to je istina, koja se ne može poreći, to je smrt za sve separatiste i ciepidlačare, koji bi umjetno htjeli razdvojiti što je priroda stvorila jedinstveno. Danas nije više moguće, da se prirodne i svakomu poznate istine zabašure ili bezobrazno pogaze; danas već nebi sudci na vrhovnom sudu u Beču izrekli, kao što su u riešitbi od 16. februara 1881: »In Krain ist die deutsche Sprache die ausschliesslich landesübliche. Ein in slovenischer Sprache abgefasstes Erkenntnis ist daher zu cassieren und dessen Ausfertigung in deutscher Sprache anzuordnen«, ili kao u riešitbi od 28. decembra 1882: »Im Geltungsgebiete der italienischen Ger. Ord. (Dalmatien und Istrien) ist die italienische Sprache allein die Gerichtssprache. Eine slavische Eingabe kann daher nicht angenommen werden.«

Ali ne samo to: danas već nebi bilo poteškoća, da se za Slovence i Hrvate uredi jedinstvena pravna terminologija, kao što ih je bilo pedesetih godina, akopram su već onda nastojali prvaci, da bi se to jedinstvo postiglo.

Evo Trsta: isti oni sudci, koji sude slovenske pravde, riešavaju i hrvatske, ne da bi se zato oboruzali posebnim znanjem hrvatskoga, ako već poznaju slovenski jezik ili obratno. To se mora upotrebiti, razširiti po celom narodu, po svih sudovih nadležnih za Slovence in Hrvate.

A ja se ne žacam izreći i smjeliju misao: svi slovenski pravници neka započnu rabiti manje ali više hrvatski jezik u svojih podnescih i govorih, pa će to biti najvaljanije sredstvo, da zatvorimo usta protivnikom, a istodobno otvorimo široko obzorje sinovom jednog naroda. Tu se ne treba mutiti: Istra i Dalmacija, Hrvatska sa Slavonijom, Bosna sa Hercegovinom, Srbija i Crnagora, sve te zemlje govore i u pravnih poslovih i na sudovih u jednom te istom jeziku. Slovenština, kao narodni jezik neće ništa izgubiti time, ako putem sebe otvori tomu

jeziku vrata i preko Krasa i preko Sutle, dočim će nova snaga stupiti s njome u pravnički elemenat hrvatski, a iz jedinstva na pravnom polju roditi će se dobrih plodova i u drugih granah javnoga života.

I baš sada smatram nadošlim čas, kad bi slovenski pravnici morali otvoreno prihvatiti isti jezik sa Hrvati. U Gracu štajerskom su jednom zaključili, da se tamo nesmje razpravljati slovenski, i čini se da je pri tome ostalo uz sve akademične prosvjede slovenskih odvjetnika; sada je opet pukao glas iz Beča, da se i tamo na najvišem stepenu nemože ili ne smje izdati osuda u slovenskom jeziku.

Što bi naravnije bilo, nego da sada slovenski pravnici odgovore tim svojim prijateljem na višim i najvišim stolicama: »Dobro, nećete, da nam dajete slovenskih razprava i slovenskih osuda? A Vi nam ih dajte u hrvatskom jeziku, kojim se bez prigovorno služite sa srodnim nam narodom hrvatskim: mjesto njemačkoga mi volimo hrvatski jezik!«

Tako bi se najbolje odgovorilo na to vječno zapostavljanje narodnog jezika, a bez ikakve buke i vike, temeljem samog prava priznatog gorinavedenom najnovijom riešitbom. Inače bi to imalo koristnih posljedica u svakom pogledu, pa i za samu državu, koja nebi trebala trošiti novac da izučii mlade Niemce za šepavo slovensko uredovanje.

Dr. I. Z.

Dr. Alois Pražák †.

V visoki starosti 81. let je dne 30. januvarja umrl na Dunaji baron Alois Pražák, ki je, skoraj osem let vodja pravosodnega ministrstva v Taaffejevem kabinetu, mnogo storil za dejansko ravnopravnost jezikov v justici, tako da mu vzlásti češki in slovenski narod morata gojiti trajen in hvaležen spomin.

Porodil se je Pražák dne 21. februvarja 1820. l. v Ogrskem Gradišči na Moravskem. Pravoznanstvene študije je dovršil v Olomucu z doktoratom l. 1844. ter na to vstopil v odvetniško prakso v Brnu. L. 1848. se je odlikoval kakor poslanec v dež. zboru moravskem in potem deloval v državnem zboru v Krome-